

N:o 106.

Ank. till Riksd. kansli den 30 april 1906, kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Trollhättans kommun af vissa områden för utläggning af gator och allmänna platser i Trollhättan m. m.

(I. A.)

I en till Riksdagen aflåten, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition (n:o 95) af den 9 sistlidne mars har Kungl. Maj:t, under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen medgifva,

att, utöfver de områden, som skulle till Trollhättans kommun med äganderätt öfverlåtas på grund af bestämmelsen i § 5 sista punkten af kontraktet angående förvärfvande för Kungl. Maj:ts och kronans räkning af Trollhätte kanalverk och viss annan Nya Trollhätte kanalbolags egendom, måtte till nämnda kommun med äganderätt upplåtas ytterligare de områden, som enligt den af Kungl. Maj:t den 14 oktober 1904 fastställda regleringsplanen för Trollhättan erfordrades för utläggning af gator och allmänna platser därstädes; samt

att i det gåfvobref, som kunde komma att upprättas rörande upplåtelse för berörda ändamål af mark till Trollhättans kommun, kronan, jämte det den förbehölle sig rätt att återtaga den del af de utaf kro-

nan till nämnda kommun till gator och allmänna platser öfverlåtna områdena, som kunde behöfva tagas i anspråk antingen för ändring eller ombyggnad af den nu befintliga kanalen vid Trollhättan eller anläggning af ny sådan kanal eller för de anläggningar, som komme att utföras för tillgodogörande af kronan tillhörig vattenkraft vid Trollhättan, måtte förbinda sig att, där nämnda förbehåll vunne tillämpning, *dels* kostnadsfritt till kommunen öfverlåta de områden, som enligt af Kungl. Maj:t fastställd plan skulle utläggas till de nya gator, som kunde erfordras i stället för dem, kronan tagit i anspråk, *dels* efter samma plan ordna och planera dessa nya gator, *dels* och förse dem med beläggning samt ledningar för vatten, aflopp och belysning, allt till samma utsträckning, i hvilken sådana anordningar funnes å de återlämnade områdena verkställda vid uppsägningen, hvarvid Kungl. Maj:t och kronan dock skulle äga att tillgodogöra sig de ledningar och öfrig materiel, som vid nämnda tidpunkt befunes å berörda områden använda af kommunen.

I detta ärende har departementschefen till ofvanberörda statsrådsprotokoll anföra följande:

»Vid ordinarie bolagsstämma med Nya Trollhätte kanalbolag den 24 november 1902 har bolaget bemyndigat direktionen för bolaget att på de villkor, direktionen funne lämpliga, utan ersättning till Trollhättans kommun öfverlåta den mark, som enligt uppgjord plan erfordrades för gator och allmänna platser inom Trollhättan.

Kontraktet ang. kronans förvärf af Trollhätte kanalverk m. m.

Uti det af Nya Trollhätte kanalbolag godkända förslag till kontrakt angående förvärfvande för Kungl. Maj:ts och kronans räkning af Trollhätte kanalverk och viss annan Nya Trollhätte kanalbolags egendom, hvilket kontrakt genom proposition den 15 april 1904, n:o 113, underställdes pröfning af 1904 års Riksdag, stadgas i § 5, att kanalbolagets dittills gjorda utfästelser till Trollhättans kommun rörande upplåtelse af mark till gator och allmänna platser skulle fullgöras af staten från och med tillträdesdagen den 1 januari 1905.

Sedan Riksdagen uti skrifvelse den 19 maj 1904, n:o 161, meddelat, att Riksdagen godkänt berörda förslag till kontrakt, har kontraktet den 31 maj 1904 å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar undertecknats.

Uti en af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Älfsborgs län till Kungl. Maj:t öfverlämnad skrift har O. Fischerström, jämlikt beslut af Trollhättans kommun, i underdånighet anhållit om fastställelse af öförmälda plan för ordnande och bebyggande af Trollhättans municipal-samhälle.

Byggnadsplanen för Trollhättan.

Efter det öfverintendentsämbetet anbefallts att öfver ansökningen afgifva underdånigt utlåtande, har ämbetet framställt förslag om vissa ändringar i regleringsplanen, öfver hvilket ändringsförslag Trollhättans kommun samt Kungl. Maj:ts bemålde befallningshafvande blifvit hörda; hvarefter öfverintendentsämbetet inkommit med eget utlåtande i ärendet.

Vid ärendets föredragning den 14 oktober 1904 har Kungl. Maj:t fastställt den underställda regleringsplanen, dock med iakttagande af följande, af öfverintendentsämbetet föreslagna ändringar, nämligen att Stafvereds-, Spannmåls-, Riddare- och Hörngatorna skulle utläggas envar till en bredd af 18 meter, och att kvarteret Mars vid Kungsgatans afslutning mot nordost skulle afskräras.

Sedan de föreskrifna ändringarna blifvit utmärkta å regleringskartan, har Kungl. Maj:t den 28 juli 1905 gillat berörda karta.

Uti underdånig skrifvelse den 9 mars 1906 har styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk nu anført:

Vid den tid, då förenämnda kontrakt mellan staten och Nya Trollhätte kanalbolag uppgjordes, hade kanalbolaget, ehuru dess direktion vid sammanträde den 7 november 1903 beslutit att hos bolagsstämman göra hemställen därom, icke å bolagsstämma utfäst sig att afstå den mark, som erfordrades för Stafvereds-, Spannmåls-, Riddare- och Hörngatornas utläggning till den af Kungl. Maj:t den 14 oktober 1904 föreskrifna ökade bredden. Det syntes styrelsen vara med det syfte, som afsetts med upplåtelsen af mark till Trollhättans kommun, mest öfverensstämmande, att från kronans sida kostnadsfritt till nämnda kommun upplättes all den mark, som enligt den fastställda planen af kronan tillhöriga fastigheter erfordrades till gator och allmänna platser vid Trollhättan, äfven om beträffande upplåtelse af de jämförelsevis obetydliga arealer, som erfordrades för utvidgningen enligt den fastställda regleringsplanen af ofvan nämnda fyra gator, någon formig utfästelse från kanalbolagets sida vid tiden för kontraktets upprättande icke förelegat. Att en dylik utfästelse icke gjorts, syntes hafva sin grund däruti, att kontrakt om försäljning af bolagets egendom upprättades, innan Kungl. Maj:ts beslut rörande stadsplanen blifvit fattadt. Ett ytterligare skäl för öfverlåtande af jämväl den för nyssnämnda gators vidgande erforderliga mark låge däruti, att styrelsen funnit, att vid öfverlåtelsen borde fästas åtskilliga villkor utöfver dem, som kanalbolaget ursprungligen uppställt, på det att kanal- och vattenverkets intressen i största möjliga utsträckning måtte tillgodoses.

I enlighet härmed hade styrelsen uppgjort ett vid styrelsens skrifvelse fogadt förslag till gåfvobref till Trollhättans kommun rörande

Styrelsens för
Trollhätte
kanal- och
vattenverk
skrifvelse den
9 mars 1906.

den mark af kronan tillhöriga fastigheter, som enligt den fastställda regleringsplanen erfordrades till gator och allmänna platser vid Trollhättan, hvilket förslag den 29 januari 1906 föredragits vid extra kommunalstämma med de röstberättigade i Trollhättans kommun. Vid denna stämma hade kommunen i hufvudsak godkänt och antagit styrelsens förslag till gåfvobref, men anhållit om vissa förändringar och tillägg.

Med tillkännagifvande, att kommunens nyss nämnda beslut numera vunnit laga kraft, har styrelsen i underdånighet hemställt, att Kungl. Maj:t, i enlighet med förslaget till gåfvobref med de ändringar och tillägg däri, som Kungl. Maj:t kunde finna kommunens framställning föranleda, täcktes öfverlåta de i gåfvobrefvet upptagna jordarealerna till Trollhättans kommun.

I likhet med styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk anser jag, att jämväl de områden, som till följd af de utaf Kungl. Maj:t föreskrifna förändringarna i regleringsplanen för Trollhättan ytterligare erfordras af statens fastigheter för utläggning af gator och allmänna platser i Trollhättan, utan ersättning böra öfverlämnas till Trollhättans kommun. Bland dessa områden ingår äfven den del af kvarteret Mars, som enligt Kungl. Maj:ts beslut den 14 oktober 1904 skall från nämnda kvarter afskäras. Riksdagens samtycke till berörda marks öfverlämnande måste emellertid begäras.

Departements-
chefens yt-
rande.

Likaledes behöfver medgifvande af Riksdagen äskas för rättighet att iklåda kronan de förpliktelser, som innehållas i 11 mom. af det föreslagna gåfvobrefvet, hvaraf en afskrift torde få biläggas detta protokoll. Uti detta moment bestämmes, att, därest någon del af de öfverlåtna områdena skulle enligt i behörig ordning fastställd plan behöfva tagas i anspråk antingen i och för ändring eller ombyggnad af den nu befintliga kanalen vid Trollhättan eller anläggning af ny sådan kanal eller i och för de anläggningar, som komme att utföras för tillgodogörande af kronan tillhörig vattenkraft vid Trollhättan, Trollhättans kommun skulle, tre månader efter därom gjord tillsägelse, till Kungl. Maj:t och kronan, utan någon som helst ersättning, afträda hvad af de öfverlåtna områdena för sådana ändamål sålunda kunde erfordras. I sådant fall skulle däremot Kungl. Maj:t och kronan förbinda sig *dels* att kostnadsfritt till kommunen öfverlåta de områden, som enligt fastställd plan till äfventyrs skulle utläggas till nya gator, ersättande de återtagna, *dels* att efter samma plan ordna och planera dessa gator,

dels ock att förse dem med beläggning samt ledningar för vatten, aflopp och belysning, allt till samma utsträckning, till hvilken sådana anordningar å de återlämnade områdena vid uppsägningen funnes företagna, hvarvid Kungl. Maj:t och kronan skulle äga att tillgodogöra sig de ledningar och öfrig materiel, som vid samma tidpunkt befunes å berörda områden använda af kommunen.

Därest Riksdagens medgifvande vinnes till förevarande utfästelser, ärer det ankomma på Kungl. Maj:t att taga under ompröfning de närmare bestämmelser, som böra meddelas vid öfverlåtelsen till kommunen af ifrågavarande områden och hvad därmed äger sammanhang. Styrelsens förslag till gåfvobref torde härvid komma att i hufvudsakliga delar läggas till grund för Kungl. Maj:ts blifvande beslut, och därmed en del nu sväfvande förhållanden mellan kronan och kommunen vinna en tillfredsställande lösning.»

Styrelsens för Trollhätte kanal- och vattenverk ofvan omnämnda förslag till gåfvobref är af följande lydelse:

»Gåfvobref.

Kungl. Maj:t och Kronan gifver och öfverlåter härigenom med full äganderätt till Trollhätte kommun af de Kungl. Maj:t och Kronan tillhöriga fastigheterna $^{11/16}$ mantal kronoskatte Stora Hoijum, $^{1/2}$ mantal frälse Lilla Hoijum och $^{5/24}$ mantal kronoskatte Stafvered de å bilagda, af vice kommissionslandtmätaren grefve C. G. Taube år 1905 upprättade »karta öfver vissa gator och allmänna platser inom hemmanen Hoijum Stora, Hoijum Lilla och Stafvered uti Trollhättans socken, Väne härad och Älfsborgs län, hvilka äro afsedda att af Kungl. Maj:t och Kronan öfverlåtas till Trollhättans kommun» med gul färg betecknade områden, utgörande enligt en af bemälda Taube den 4 september 1905 dagtecknad beskrifning till nämnda karta af $^{11/16}$ mantal Stora Hoijum 4 hektar, 48 ar och 77 kvadratmeter, af $^{1/2}$ mantal Lilla Hoijum 10 hektar, 95 ar och 18 kvadratmeter och af $^{5/24}$ mantal Stafvered 3 hektar, 69 ar och 52 kvadratmeter eller tillhopa 19 hektar, 13 ar och 47 kvadratmeter, hvilken mark enligt den af Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 14 oktober 1904 och den 28 juli 1905 fastställda plan för reglering af visst område vid Trollhättan erfordras till gator och allmänna platser inom kommunen, på följande villkor:

1:o. Det åligger Trollhätte kommun att på sin bekostnad upprätta fullständig karta öfver de öfverlåtna områdena, hvilka skola afsöndras

från ofvan nämnda hemman, samt att ensam vidkännas alla kostnader i och för fastställande af afsöndringarne och lagfart å desamma, däri inbegripet stämpelafgift till gåfvobrefvet.

2:o. Trollhätte kommun får genast tillträda de delar af de öfverlåtna områdena, hvilka icke äro utarrenderade, och de öfriga delarne vid arrendetidens utgång den 1 januari 1907.

3:o. Trollhätte kommun öfvertager för all framtid med Kungl. Maj:ts och Kronans frikallande all den skjutsnings- och gästgifverihållningsskyldighet, som åligger eller kan komma att åligga ofvan nämnda, Kungl. Maj:t och Kronan tillhöriga fastigheter Stora Hoijum, Lilla Hoijum och Stafvered, sålunda, att skyldigheten att hålla gäst- och stallrum, vagnbod samt rum för resandes härbergerande m. m. genast öfvertages af kommunen, under det att den på fastigheterna hvilande skjutsningsskyldigheten af kommunen öfvertages senast den 1 januari 1907.

4:o. Trollhätte kommun förbinder sig att låta de byggnader, som för närvarande befinnas å de öfverlåtna områdena, utan särskild ersättning kvarstå orubbade, intill dess sådan byggnad i och för utläggning af gata eller allmän plats behöfver borttagas, i hvilket fall det åligger kommunen att ett år dessförinnan tillsäga dels Kungl. styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk, dels byggnadens ägare om densamma borttagande samt att till ägare af sådan byggnad, hvars uppförande påbörjats före år 1905, innan byggnaden borttages, för densamma utgifva ersättning enligt värdering i den ordning i lagen om skiljemän den 28 oktober 1887 är stadgad, dock ej med högre belopp än som motsvarar byggnads värde enligt 1904 års taxeringslängd.

Likaledes förbinder sig Trollhätte kommun att låta de personer eller deras rättsinnehafvare, som intill den 1 januari 1907 af Kungl. Maj:t och Kronan arrenderat tomter, hvilka helt eller delvis äro belägna på de genom detta gåfvobref till kommunen öfverlåtna områden, äfven efter nyssnämnda tidpunkt och intill dess kommunen för utläggning af gata eller allmän plats behöfver taga marken i anspråk, begagna de områden de innehaft mot högst den afgift per kvadratmeter, som enligt Kungl. Maj:ts nådiga bref den 16 juni 1905 är bestämd, varande kommunen skyldig att uppsäga innehafvaren ett år innan dylikt område skall tagas i besittning.

5:o. Trollhätte kommun skall allteftersom tomter inom det område vid Trollhättan, hvarför regleringsplan genom ofvan nämnda

kungl. bref den 14 oktober 1904 och den 28 juli 1905 fastställts, af kungl. styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk försäljas eller utarrenderas, så framt ej gata till desamma af kommunen redan utlagts och underhålles i fullt farbart skick, på sin bekostnad omedelbart efter försäljningen eller utarrenderingen anlägga och därefter i godt stånd underhålla farbar väg af minst fyra meters bredd och med lutning af högst 1:10 till hvarje sådan försäld eller utarrenderad tomt.

6:o. De delar af Storgatan, Garfwaregatan, Kungsgatan, Drottninggatan, Stafveredsgatan, Österlånggatan och Hjulksvarnsgatan samt möjligen öfriga områden, hvilka nu användas såsom allmän eller enskild väg, öfverlåtas endast med den rätt Kungl. Maj:t och Kronan till desamma äger.

7:o. Den å grefve Taubes ofvannämnda karta med n:o 40 betecknade, emellan kvarteren Rödjan och Mars belägna delen af Järnvägs-gatan skall af kommunen omedelbart utläggas och användas till gata, och åligger det kommunen att i sammanhang därmed vidtagna sådana åtgärder och anordningar, att det område, som upptages af den öfver kvarteret Rödjan nu befintliga vägen, icke vidare kommer att såsom väg användas, utan öfverlämnas med full äganderätt till Kungl. Maj:t och Kronan, så att sålunda sistnämnda kvarter blifver, såsom det å kartan finnes utlagdt, i sin helhet för Kungl. Maj:t och Kronan tillgängligt.

Likaledes åligger det kommunen att snarast möjligt utlägga och anordna gator sålunda, att de områden af kvarteren Mars, Pallas, Ymer och Vulcan, som upptagas af den öfver desamma nu befintliga vägen, icke vidare komma att såsom väg användas, utan öfverlämnas med full äganderätt till Kungl. Maj:t och Kronan, så att sålunda äfven sistnämnda fyra kvarter, sådana de å kartan finnas utlagda, blifva, i den mån de falla inom Kronans ägoområde, för Kungl. Maj:t och Kronan tillgängliga.

8:o. Det åligger Trollhätte kommun att under all framtid på sin bekostnad i städadt och prydligt skick ständigt underhålla ej mindre de nu öfverlåtna områdena än äfven de områden af ofvan nämnda, Kronan tillhöriga fastigheter, hvilka, utan att vara till kommunen öfverlåtna, användas såsom gator eller vägar för kommunens räkning, däri inbegripet såväl all renhållningsskyldighet utanför Kronan tillhöriga både bebyggda och obebyggda tomter som ock all väghållningsskyldighet.

9:o. Kungl. Maj:t och Kronan tillförsäkras rätt för all framtid att kostnadsfritt, på sätt Kronan finner lämpligt, uti eller öfver de öfverlåtna områdena samt kommunens öfriga, nuvarande eller blifvande, all-

männa platser och gator framdraga och använda elektriska ledningar för belysning, kraftöfverföring, telegraf, telefon, signalering eller andra ändamål äfvensom att uppsätta härför erforderliga stolpar och anstalter samt vidtaga alla öfriga för sådana ledningars anläggande, tillsyn och reparation nödiga åtgärder.

Likaledes tillförsäkras Kungl. Maj:t och Kronan rätt för all framtid att kostnadsfritt, på sätt Kronan finner lämpligt, för sådana ledningar erhålla stöd och fästen å kommunen tillhöriga byggnader. Kungl. Maj:t och Kronan är likväl skyldig dels att efter arbetenas verkställande på sin bekostnad återförsätta de områden och byggnader, hvarå arbetena utförts, i lika godt skick som därförut, dels att anlägga berörda ledningar på sådant sätt, att kommunen därigenom icke förhindras att för sina ändamål använda gatorna och byggnaderna, samt dels att ersätta den särskilda kostnad och skada, som till äfventyrs vid utförande och underhåll af sådana Kronans anläggningar kunna för kommunen uppkomma.

10:o. Kungl. Maj:t och Kronan förbehålles rätt att kostnadsfritt använda och utnyttja det å den med n:o 31 å grefve Taubes ofvan omförmälda karta betecknade del af Drottninggatan befintliga stenbrottet till ett djup af en half meter under den blifvande gatans nivå.

11:o. Därest någon del af de öfverlätna områdena skulle enligt i behörig ordning fastställd plan behöfva tagas i anspråk antingen i och för ändring eller ombyggnad af den nu befintliga kanalen vid Trollhättan eller anläggning af ny sådan kanal eller i och för de anläggningar, som komma att utföras för tillgodogörande af Kronan tillhörig vattenkraft vid Trollhättan, skall Trollhätte kommun tre månader efter därom gjord tillsägelse till Kungl. Maj:t och Kronan utan någon som helst ersättning afträda hvad af de nu öfverlätna områdena för sådana ändamål sålunda kan erfordras.

I sådant fall förbinder sig däremot Kungl. Maj:t och Kronan *dels* att kostnadsfritt till kommunen öfverlåta de områden, som enligt den fastställda planen till äfventyrs skola utläggas till nya gator, ersättande de återtagna, *dels* att efter samma plan ordna och planera dessa gator, *dels* ock att förse dem med beläggning samt ledningar för vatten, aflopp och belysning till samma utsträckning, till hvilken sådana anordningar å de återlämnade områdena vid uppsägningen finnas företagna; hvarvid Kungl. Maj:t och Kronan äger att tillgodogöra sig de ledningar och öfrig materiel, som vid samma tidpunkt befinnas å berörda områden använda af kommunen.

12:o. Till säkerhet för de besvär och last, som till förmån för de Kungl. Maj:t och Kronan tillhöriga, inom Trollhätte kommun belägna fastigheter genom detta gåfvobref lagts å de öfverlåtna områdena äfvensom å öfrig kommunen tillhörig egendom inom Trollhätte kommun, må utan kommunens vidare hörande servitutsinteckning beviljas.»

Utskottet, som icke haft något att emot denna proposition erinra, hemställer,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning må vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 30 april 1906.

På statsutskottets vägnar:

HUGO TAMM.
